

Attitude and Behaviors of Alternative Energy Resources for Accommodation Establishment; Example of Ordu and Giresun

Mehmet Ozan CİNEL^{1*}, Cemile BAHTİYAR KARADENİZ², Güven KARAMAN³, Mehmet KABACIK⁴

Abstract: The contribution of the tourism sector to the economy and its multiplier effect are getting more and more important every day. In the tourism sector, it is possible to increase the sustainability of the accommodation enterprises, to advertise the tourist areas, to increase the number of people and days, and to reduce the operating costs. In recent years, Ordu and Giresun have gone on to the tourism sector and have been carrying out various awareness-raising activities to promote tourism areas on one side and to encourage investors on the other, in order to increase the input to the provincial economy. With these studies, the number of accommodation enterprises is increasing day by day. This situation is considered to bring about the problem of maintaining competitiveness and sustainability of the accommodation enterprises which are in the situation of providing services 24/7. This study was conducted to determine the attitudes and behaviors of renewable energy sources in order to contribute to the reduction of the expenses of accommodation enterprises. In this study, which is a semi-structured interview form based on an individual interview model of qualitative research methods, the attitudes and behaviors of alternative accommodation sources of hospitals in Ordu and Giresun are discussed in order to achieve the aim and in the direction of the findings obtained; an opinion map was drawn up on the attitudes and behaviors of the two hostels on renewable energy sources.

Keywords: Tourism, Renewable Energy, Accommodation Establishment

Konaklama İşletmelerinin Alternatif Enerji Kaynaklarına İlişkin Tutum ve Davranışları; Ordu ve Giresun Örneği

Özet: Turizmin ekonomiye katkısı ve oluşturduğu çarpan etkisi her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Turizm sektöründe, özellikle konaklama işletmelerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, Turizm alanlarının tanıtımı, konaklayan kişi ve gün sayısının artmasıyla ve işletme maliyetlerinin azaltılması mümkündür. Son yıllarda, Ordu ve Giresun illeri, turizm sektörüne yönelmiş ve bu sektörden il ekonomisine sağlanan girdiyi artırmak üzere bir taraftan turizm alanlarını tanıtmaya, diğer taraftan ise yatırımcıları teşvik etmek için çeşitli farkındalık çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalarla birlikte konaklama işletmelerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum yakın gelecek te 7/24 hizmet sunma durumunda olan konaklama işletmelerinin rekabet gücü ve sürdürülebilirliğini koruma sorununu ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Bu çalışma konaklama işletmelerinin giderlerinin azaltılmasına katkı sunmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden bireysel

¹Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Giresun, <https://orcid.org/0000-0003-4606-8097>

²Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ordu, <https://orcid.org/0000-0002-3902-5251>

³Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, <https://orcid.org/0000-0002-1019-0368>

⁴Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Yüksekokulu, Ordu, <https://orcid.org/0000-0002-1019-0368>

*Corresponding author (İletişim yazarı):
ozan.cinel@giresun.edu.tr

Citation (Atf): Cinel, M. O., Bahtiyar Karadeniz, C., Karaman, G. & Kabacık, M. (2018). Konaklama İşletmelerinin Alternatif Enerji Kaynaklarına İlişkin Tutum ve Davranışları; Ordu ve Giresun Örneği, Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2 (2): 48-58

görüşme modeline dayalı, yarı yapılandırılmış görüşme formu karakterli bir araştırma olan bu çalışmada, amaca ulaşmak için, Ordu ve Giresun illerindeki konaklama işletmelerinin, alternatif enerji kaynaklarına ilişkin tutum ve davranışları ele alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda; her iki ildeki konaklama işletmelerinin yenilenebilir enerji kaynakları hakkındaki tutum ve davranışlarına ilişkin fikir haritası ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Yenilenebilir Enerji, Konaklama İşletmeleri

1. GİRİŞ

Son yıllarda turizm sektöründe yaşanan gelişmeler değerlendirildiğinde teknolojik gelişmelere bağlı olarak insanların hayatlarının gittikçe kolaylaşması, artan refah seviyesi ve boş zaman insanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde turizme katılma isteği yaratmaktadır. Boş zamanlarını değerlendirme yönünde yaşanan bu talep sürekli artarken turizm ile ilgili tutum ve davranışlar da giderek değişmektedir. Uluslararası seyahat hareketleri, kitlesel turizmden ziyade, turistlerin bireysel istek ve ihtiyaçlarını gidermeye yönelmiş, daha önce 3 “S” (Sea, Sand, Sun) olarak ifade edilen deniz, kum, güneş turizminin yerini günümüzde 3 “E” (Education, Entertainment, Environment) olarak ifade edilen eğitim, eğlence ve çevre turizmi almıştır (Atabey ve Gürdoğan, 2015). Turizm sektörünün canlanması ile birlikte bölge ve ülke ekonomisi de önemli girdi sağlamaktadır. Türkiye’de kalkınma açısından bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması, rekabet gücünün artırılması, bölgeler arası yatırım ve teşvik yasalarının bu hususlar dikkate alınarak uygulanması için kalkınma bölgeleri oluşturulmuştur. Ordu ve Giresun illeri ise TR90 bölgesinde yer almaktadır (Anonim 2018a). TR90 bölgesinde yer alan kalkınma çalışmaları içerisinde turizm ve imalat sanayi gibi sektörlerde yaşanan gelişmeler her geçen gün artmaktadır. Ayrıca bölge içerisinde yer alan tarihi ve turistik alanların tanıtımı ve yapılan farkındalık çalışmaları ile birlikte yerli ve yabancı turist sayıları ve konakladıkları gün sayıları artmaktadır.

Bu bağlamda teşvik yasalarının sağladığı avantajlar ile birlikte konaklama işletmelerinin sayısı da bölge içerisinde her geçen gün artmaktadır. Yakın gelecekte ise konaklama işletmelerinin sayısının giderek artması ile birlikte bu işletmelerin rekabet gücünü koruma ve sürdürülebilirlik sorunu ile karşı karşıya kalacağı düşünülmektedir. Türkiye’nin yıllık elektrik enerjisi tüketimi 2017 yılında 294,9 milyar kwh, elektrik üretimi ise 295,5 milyar kwh olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında, elektrik

üretiminin %37’si doğalgaz, % 33’ü kömür, % 20’si hidrolik, % 6’sı rüzgâr, %2’si jeotermal ve % 2’si ise diğer kaynaklardan (güneş ve biokütle) karşılanmaktadır. Buna verilere göre enerji ihtiyacını karşılamada kullanılan kaynaklar, yenilenemeyen enerjiler (Kömür, petrol, doğalgaz gibi fosil yakıtlar ve nükleer enerji) ve yenilenebilir enerjiler (Su, jeotermal, biyokütle, dalga, hidrojen, rüzgâr ve güneş enerjisi) olmak üzere iki çeşittir (Engin 2014, Karaman 2015). Elektrik enerjisi üretiminde kullanılan kaynakların % 70’i fosil kaynaklı yakıtlara dayandığı görülmektedir. Türkiye’nin 2017 yılında, hem ısınma hem de enerji üretiminde kullandığı doğalgaz tüketimi 53,5 milyar m³, kömür 36,8 milyon ton, ham petrol 28,2 milyon ton, petrol ürünü 26,5 milyon ton tüketim gerçekleşmiştir (Anonim 2018b).

Bu veriler doğrultusunda Türkiye enerji ihtiyacını karşılama da halen dışa bağımlıdır. Türkiye’nin enerjide dışa bağımlılığının azaltılmasına yönelik olarak alternatif enerji olarak ta bilinen yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgâr, güneş, dalga, biokütle, hidrojen, jeotermal, hidrolik) var olan potansiyelinin ekonomiye kazandırılması önem taşımaktadır (Karaman 2015). Kalkınma planları ve uygulanan teşvik paketleri ile Ordu ve Giresun illerinde yatırım ve işletme sayıları giderek artmaktadır. Yeni yatırımların ve mevcut işletmelerin; ısınma, serinletme, havalandırma, aydınlatma ve temizlik alanlarında kendi enerji ihtiyacını karşılamak üzere alternatif enerji kaynaklarına yönelmesi ve bu hususta farkındalıkların oluşması ve teşvik kolaylıklarının sağlanması ile mümkündür (Gümüş ve Örgen 2018). Bu çalışma; Ordu ve Giresun illerindeki konaklama işletmelerinin alternatif enerji kaynaklarına ilişkin tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2. KURUMSAL ÇERÇEVE

Genel olarak işletmenin tanımını, insan ihtiyaçlarını doğrudan veya dolaylı karşılamak üzere üretim faktörlerini birleştirerek mal veya hizmet üreten

birimler olarak tanımlanmaktadır (Koçel 2015;75). Sürdürülebilirlik kavramı ise en geniş anlamda daimi olma yeteneği olarak tanımlanabilir. İşletmeler açısından sürdürülebilirlik kavramına bakıldığında, ise sürdürülebilirliğin işletme dünyası ile ilk kez ilişkilendirilmesi 1930'lu yıllarda işletmelerin sosyal sorumluluklarına dair makalelerin ortaya çıkması ile olmuştur. Ancak, firmalar ile sosyal toplum arasındaki var olan ilişki, Howard Bowen tarafından 1953 yılında teorileştirilmiştir (Tutar 2015;168-173).

Alanyazında, konaklama işletmelerin de sürdürülebilirlik, yenilenebilir enerji, çevre duyarlılığı, yeşil yıldız uygulamaları hususlarından yapılan çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Turhan (2010), 'Turizm İşletmelerinde Yeşil Pazarlama; Marmaris Örneği' çalışmasında, Marmaris ilçesinde faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı oteller örneklem alınarak çevreye duyarlı uygulamalar üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada enerji tasarrufu sağlayacak frekans inventörü, ısı geri kazanım sistemi katı ve zararlı atıkların ayrıştırılması, peyzaj ve ağaçlandırma çalışması yapılması uygulamalarında 4 ve 5 yıldızlı oteller arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 5 yıldızlı otellerde bu uygulamaların 4 yıldızlı otellere göre daha yüksek oranda gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Topaloğlu ve Gümüş (2012) Muğla ilindeki 50 adet 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmesi üzerinde yaptığı çalışmada, örneklem alınan tesislerin yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanımını araştırmıştır. Çalışmada Muğla ilinin rüzgâr ve güneş kaynaklı yenilenebilir enerji potansiyelinin yeterince var olmasına rağmen bu ildeki turistik alanlarda faaliyet gösteren, 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmesinin, hiçbirinin rüzgâr enerjisini kullanmadığını ve güneş enerjisinden ise % 56'sının faydalandığını belirlemiştir.

Atabey ve Gürdoğan (2015), Doğu Karadeniz Bölümünde Eko-Turizm ve HES Potansiyelini çevreye ve yerel halka etkileri açısından ele almıştır. Araştırmacıların SWOT analizi ile değerlendirme yaptıkları çalışmada, Doğu Karadeniz Bölgesinin hidroelektrik potansiyelinin yüksek olduğu kadar doğal ve tarihi turistik alanların da yüksek potansiyele sahip olduğu belirtilmektedir. Bu yüksek hidroelektrik potansiyelinin HES'ler yolu ile değerlendirilmesi aşamasında doğal ve tarihi turistik mekânlara yönelik çıkabilecek zararların ve sorunların en aza indirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. İklim

ve bitki örtüsü yönüyle zengin bir yapısının ekonomiye kazandırılması aşamasında hem bu bölgede yaşayanların yaşam kalitelerini yükseltecek hem de bölgenin gelecek nesillere aktarılabilmesi için doğal kaynaklarının yitirilmemesini sağlayacağını belirlemiştir.

Güneş ve Aslan (2015), 'Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı ve Sürdürülebilir Turizme Olan Etkileri - Türkiye Örneği' çalışmasında, Türkiye'nin sahip olduğu yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelinin etkin ve verimli, aynı zamanda enerji ihtiyacının daha yüksek olduğu bölgelerde kullanılmasını sağlamak üzere stratejiler oluşturulması gerektiğini belirlemiştir.

Gümüş ve Ögeç (2018), konaklama sektöründe yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve sürdürülebilirlik açısından turizme üzerindeki ekonomik etkilerini ortaya koyduğu çalışmada incelediği işletmelerin büyük çoğunluğunun enerji ihtiyacının fosil yakıtlardan temin edildiğini belirlemiştir. Konaklama sektörünün enerji maliyetlerinin yüksek olduğunu, sektördeki işletmelerin enerji tüketim giderlerinin, tüm giderler içerisindeki payının ikinci sırada olduğunu belirlemiştir.

Ertaş ve ark.(2018), 'Konaklama İşletmelerinin Yeşil Yıldız Uygulamaları Kapsamında Çevre Duyarlılığının Değerlendirilmesi' ile ilgili yaptıkları çalışmada, büyük ölçekli oteller küçük ölçekli otellere, zincir oteller ise bağımsız otellere göre çevre duyarlılığı, enerji, geri dönüşüm, çevre eğitimi ve atıkların ayrıştırılması gibi konulara daha fazla önem verdiklerini belirlemiştir.

Türkmenoğlu (2016), 'Orta ve Doğu Karadeniz'deki KOBİ'lerde Yenilenebilir Enerji Eğilimi Üzerine yaptığı çalışmada, Samsun, Ordu ve Trabzon Büyük Şehirlerinde Yenilenebilir Enerji eğiliminin haritası çıkarılmıştır.

Alanyazında, Ordu ve Giresun illerinde bulunan konaklama işletmelerinin, alternatif enerji kaynaklarına ilişkin tutum ve davranışlarının değerlendirildiği çalışmalara rastlanılmamıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışma; Ordu ve Giresun illerindeki konaklama işletmelerinin alternatif enerji kaynaklarına ilişkin tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmada, veri toplama yöntemlerinden, bireysel görüşme modeline dayalı, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak

yapılmıştır. Nitel araştırma esnek yapısı nedeniyle araştırma tasarımının oluşturulması ve araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecinde kolaylık sağlayan bir yöntemdir (Karasar, 2011;35-39).

Nitel araştırmada çoğunlukla üç tür veri toplanır;

- Çevreyle ilgili veri;* araştırmanın yapıldığı çevrenin psiko-sosyal, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklerine ilişkin verilerdir.
- Süreçle ilgi veri;* araştırma süresince neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkin verilerdir.
- Algılara ilişkin veriler ise;* araştırma grubuna dâhil olan bireylerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkin verileridir. Bu üç tür veriyi toplamak için araştırmacı en yaygın olarak üç tür yöntem kullanır; görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesidir. Nitel yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

Çalışmanın evrenini; Ordu ve Giresun illerinde bulunan Turizm İşletme Belgeli; Ordu ilinde 32 adet, Giresun ilinde ise 20 adet, Belediye İşletme Belgeli; Ordu ilinde 34 adet, Giresun ilinde, ise 23 adet olmak üzere toplam 109 konaklama işletmesi oluşturmaktadır (Anonim 2018c). Araştırma grubunu belirlerken gönüllülük ilkesine önem verilmiştir. Ordu ve Giresun illerinde bulunan konaklama işletmelerinin yöneticilerinden çalışmaya katılmaya istekli olan 22 konaklama işletmesi yöneticisiyle görüşme yapılmıştır. Görüşme de, konaklama işletmelerinin genel özellikleri hakkında bilgi alınmış ve yöneticilerin alternatif enerji kaynaklarına ilişkin algı, tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik 20 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu alanında uzman beş akademisyenin görüşleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yöneticiler ile görüşme Haziran-Temmuz 2018 ayları içerisinde, yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmıştır. Ordu ve Giresun illerindeki toplam konaklama işletmesinin yaklaşık %20,19'u ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenip, excel ortamında sayı, %'de, tablo ve şekillerle yorumlanmıştır. Betimsel analiz yöntemine göre, görüşülen kişinin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir. Elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre tasniflenir, özetlenir, neden-sonuç ilişkileri irdelenir, yorumlanır ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek 2013:258-265).

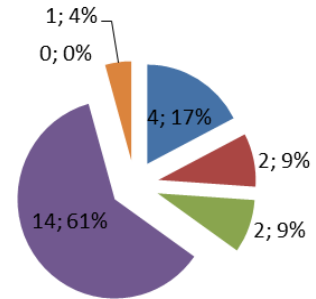
4. BULGULAR

Bu bölümde, Ordu ve Giresun illerinde faaliyet gösteren ve araştırmaya katılan konaklama işletmelerinin yöneticileri ile yapılan yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Konaklama İşletmeleri

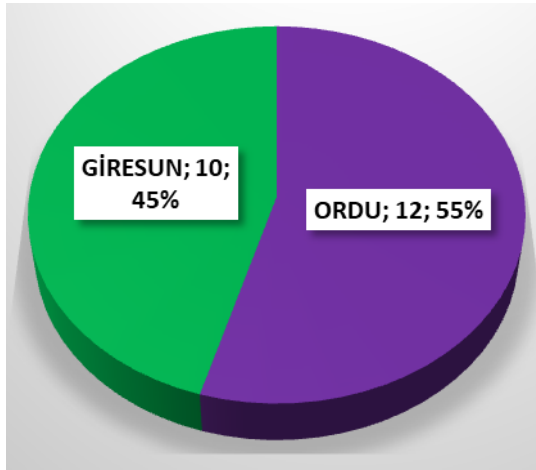
Konaklama İşletmesi Yöneticisi	Yasal Statüsü		Yıldız Durumu		Hizmet Sınıfı		Çalışan Sayıları			Yatak Kapasitesi			Yıllık Ortama Doluluk Oranı (%)		
	Gerçek Kişi.	Tüzel Kişi	Yıldızlı	Yıldızlı Değil	Bakanlık İşletme Belgeli	Belediye İşletme Belgeli	1-20 arası	21-49 arası	50 ve üzeri	1-49 arası	50-99 arası	100 ve üzeri	20-49 arası	50-70 arası	70 ve üzeri
O1		X		X		X	X			X				X	
O2	X		X		X			X				X		X	
O3		X	X		X			X				X	X		
O4		X	X		X			X				X		X	
O5	X		X		X		X				X			X	
O6		X		X		X			X	X				X	
O7	X		X		X			X			X				X
O8		X		X		X	X			X				X	
O9	X		X		X		X				X			X	
O10	X			X		X			X			X		X	
O11		X	X		X				X			X		X	
O12		X	X		X			X				X			X
O Top	5	7	8	4	8	4	4	5	3	3	3	6	1	9	2
G1	X			X		X		X			X			X	
G2		X	X		X				X			X		X	
G3		X		X		X	X				X			X	
G4	X			X		X	X			X				X	
G5		X		X		X		X				X		X	
G6	X		X		X		X			X				X	
G7		X		X		X	X			X				X	
G8		X		X		X		X			X			X	
G9		X		X		X	X			X				X	
G10		X		X		X		X				X		X	
G Top	3	7	2	8	2	8	5	4	1	4	3	3	0	10	0
Top.22	8	14	10	12	10	12	9	9	4	7	6	9	1	19	2

Tablo 1’de her iki ilde görüşme yapılan firma yöneticileri kodlanırken yöneticinin görevli buldukları işletmeye ait genel özellikler de belirtilmiştir. Araştırma kapsamındaki konaklama işletmelerinin çoğunluğunun tüzel kişiliğe ait olduğu, yıldızlı olmadığı, belediye işletme belgeli olduğu, 50 kişinin altında çalışanı olduğu, yatak kapasitesinin ortalama 100 dolayında olduğu, %50 ile %70 oranında yıllık doluluk oranına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ordu ilinde görüşülen yönetici sayısı 12 (O harfi ve mor renk ile gösterilmiş) iken Giresun ilinde 10’dur (G harfi ve yeşil renk ile gösterilmiştir).

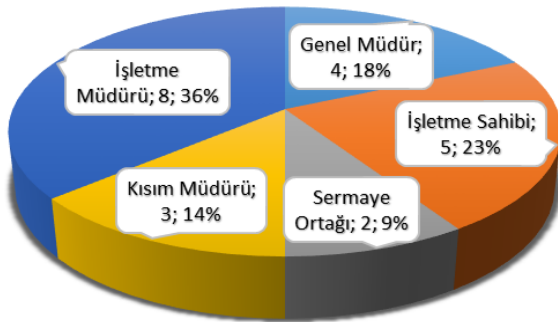
Şekil 1: Konaklama İşletmelerinin Türlerine Göre Dağılımları

Araştırma kapsamındaki konaklama işletmelerinin türüne bakıldığında % 61 oranı ile şehir otelleri olduğu anlaşılmaktadır. İnceleme sahasındaki otellerin genel anlamda büyük çoğunluğu şehir oteli olduğundan bu oran evreni temsil etmektedir. Benzer şekilde diğer kategoride yer alan ve kırsalda bulunan dağ oteli sayısının en az oranda olması inceleme sahasında kırsal alanda bulunan konaklama işletme sayısının kente göre sayıca çok az olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen oteller arasında termal otel bulunmamaktadır (Şekil 1).

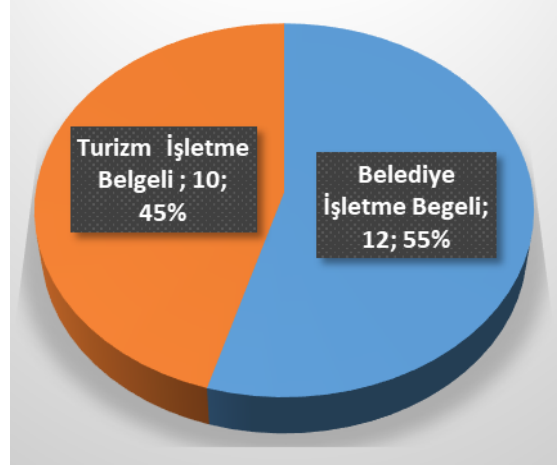
Şekil 2: Konaklama İşletmelerinin Bulunduğu İllere Göre Dağılımları

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2018 verilerine göre Turizm konaklama işletme sayısı Ordu ilinde 66 adet, Giresun ilinde ise 43 adet bulunmaktadır. Konaklama işletmelerinin sayısının Giresun iline göre Ordu ilinde daha fazla olmasına bağlı olarak görüşmenin Ordu ilinde % 59 oranında gerçekleştiği görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 3: Görüşme Yapılan Kişilerin İşletmede Buldukları Pozisyon

Araştırma kapsamında bulunan konaklama işletmelerinde görüşmelerin % 86 oranı ile üst düzey yönetici grubunda gerçekleştiği ve bu kişilerin işletmeye yön verebilecek görevlerde olduğu görülmektedir (Şekil 3). İşletmenin giderlerini düşürmek ve kar oranını arttırmak bir yöneticinin temel görevleri arasındadır. Bu nedenle yöneticilerin alternatif enerji kaynaklarına yönelik tutum ve davranışları önem arz etmektedir.

Şekil 4: Konaklama İşletmelerinin İşletme Belgelerine Göre Dağılımı

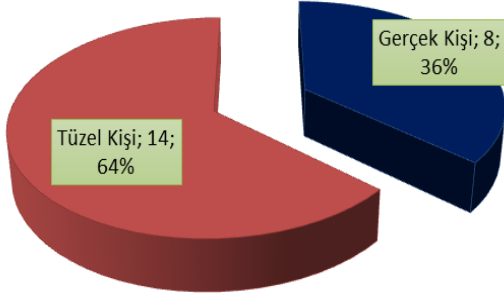
Kültür ve Turizm Bakanlığı 2018 verilerine göre, Ordu ve Giresun illerinde bulunan 109 konaklama işletmesinin 57 tanesi belediye işletme belgesi 52 tanesinin ise turizm işletme belgelidir. Her iki ildeki tesislerden 22 tanesi ile yapılan görüşmenin % 55 oranı ile belediye işletme belgesi tesislerde ağırlıklı olduğu görülmektedir (Şekil 4).

Tablo 2. Konaklama İşletmelerinin Yıldız Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı

Yıldızlı/ Yıldızlı değil		Yıldız Grubu				
		Tek yıldızlı	2 yıldızlı	3 yıldızlı	4 yıldızlı	5 yıldızlı
Evet	10	-	1	4	4	1
Hayır	12	-	-	-	-	-

Tablo 2’de konaklama işletmelerinin yıldızlı otel grubunda olup/olmadıkları ve /veya hangi yıldız grubunda yer aldıkları belirtilmiştir. Araştırmada görüşme yapılan 22 konaklama işletmesinden yaklaşık %55’inin yıldızlı işletme olmadığı saptanmıştır. Yıldız otel grubunda ise görüşmenin ağırlıklı olarak 3 ve 4 yıldızlı işletmeler olduğu görülmektedir.

Şekil 5’de konaklama işletmelerinin yasal statülerinin (gerçek veya tüzel) dağılımları belirtilmiştir. Konaklama işletmelerinin yasal statüsü % 64 oranı ile tüzel kişiliğe haiz olan işletmeler öne çıkmaktadır.

Şekil 5: Konaklama İşletmelerinin Yasal Statülerine Göre Dağılımı

Tablo 3. Konaklama İşletmelerinin Çalışan Sayıları, Yatak Kapasitesi Ve Yıllık Ortalama Doluluk Oranlarına Göre Dağılımları

Çalışan Sayıları			Yatak Kapasitesi			Yıllık Ortalama Doluluk Oranları (%)		
1-20 arası	21-49 arası	50 ve üzeri	1-49 arası	50-99 arası	100 ve üzeri	20-49 arası	50-70 arası	70 ve üzeri
9	8	5	7	6	9	1	19	2

Tablo 3’de konaklama işletmelerinin çalışan sayıları, yatak kapasitesi ve yıllık ortalama doluluk oranlarına göre dağılımları belirtilmiştir. Tablo 3’e göre istihdamı 50’nin altında %77, yatak kapasitesi

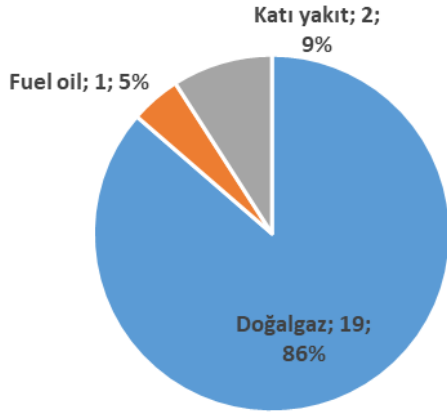
50’nin üzerinde % 68, yıllık ortalama doluluk oranlarının ise yüzde 50-70 aralığında % 86 oranı olan konaklama işletmeleri öne çıkmaktadır.

Tablo 4. Konaklama İşletmelerinin Açık Ve Kapalı Alanlarına Göre Dağılımı

Açık ve Kapalı Alan (m ²)	1000 m ² ye kadar	1000-2000 m ² ye kadar	2000-3000 m ² ye kadar	3000-5000 m ² ye kadar	5000 ve üzeri m ² olan
Açık alan	8	11	2	1	-
Kapalı alan	2	4	7	6	3

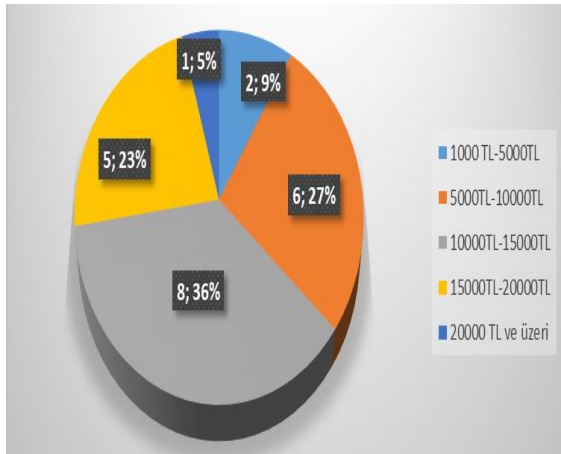
Tablo 4’de açık ve kapalı alanlarına göre m² cinsinden konaklama işletmelerinin sayıları belirtilmiştir. Araştırmaya dahil edilen konaklama işletmelerinin açık alanı 2000 m² ye kadar % 86

kapalı alanı 2000 m² nin üzerinde % 73 olan konaklama işletmeleri sayısı öne çıkmaktadır. Açık alanın m² si arttıkça işletme sayısı düşmekte olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Konaklama İşletmelerinin Aylık Ort. Elektrik Enerjisi Tüketim Giderleri (TL)

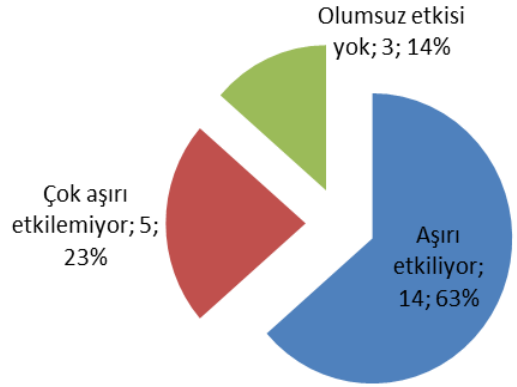
Şekil 6'ya göre 10.000 TL-15.000TL arasında aylık ortalama elektrik gideri bulunan işletmelerin sayısı % 36 ile öne çıkmaktadır.

Şekil 7: Konaklama İşletmelerinin Isınmada Kullandıkları Enerji Kaynaklarının Dağılımları

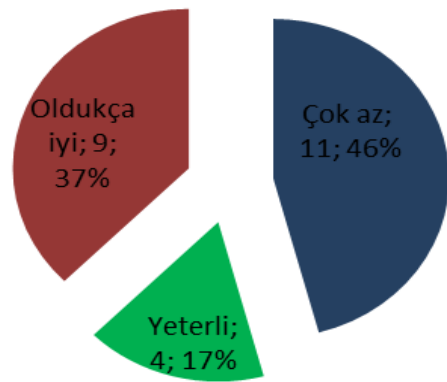
Araştırmaya dahil edilen ve görüşme yapılan konaklama işletmelerinin % 86'sında ısınma amaçlı olarak doğalgaz enerji kaynağı kullanıldığı görülmektedir. Her iki ildeki konaklama işletmelerinde ısınma amaçlı yenilenebilir enerji kaynaklı, enerji kullanılmadığı saptanmıştır.

Bu işletmelerin ısınma amaçlı kullandıkları enerji giderlerinin (TL) aylık ortalama 10.000 TL'nin altındadır.

Şekil 8: Konaklama İşletmelerinin Enerji Tüketim Giderlerinden Etkilenme Durumu

Şekil 8.'de konaklama işletmelerinin aydınlatma, ısınma, serinletme vb. tüketim bedellerinin bütçelerine olan etkileri ile ilgili yöneticilerin tutumları belirtilmiştir. Konaklama işletmeleri yöneticilerinin; ısınma, aydınlatma, serinletme vb. giderlerin işletme bütçesini aşırı etkiliyor tutumu % 63 ile öne çıktığı görülmektedir. Bu işletmelerin rekabet gücünü koruma ve sürdürülebilir bir tesis olarak devam edebilmesi işletme giderlerini azaltılması gerektiği düşünülmektedir.

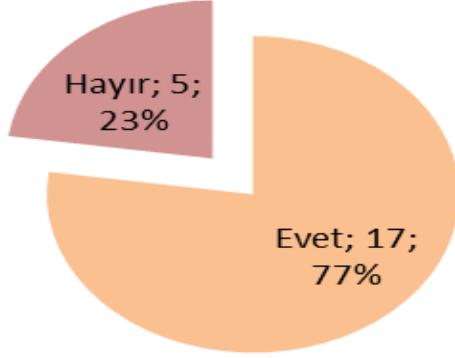

Şekil 9: İşletme Yöneticilerinin Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına İlişkin Bilgi Düzeyi Algıları

Şekil 9'a göre Konaklama işletmesi yöneticilerinin yenilenebilir enerji kaynakları hakkında genel bilgi düzeylerine ilişkin algıları araştırıldığında, yöneticilerin % 46'sı bu konudaki bilgilerinin "çok az" olduğunu belirtmektedir. Bu algı düşüklüğüne

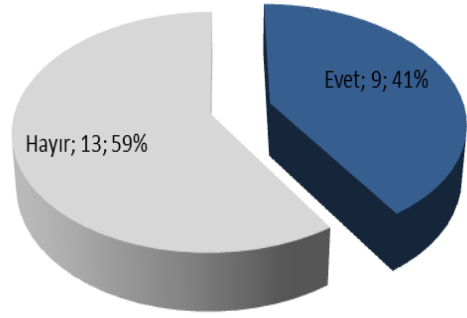

dikkat çekilerek bu ve benzer işletmelerin yenilenebilir enerji kaynakları hakkında bilgilendirme ve farkındalık çalışmasına ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir.

Şekil 10: Yöneticilerin Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımına Yönelik Tutumları

Şekil 10'da konaklama işletmeleri yöneticilerinin enerji ihtiyaçlarını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaya yönelik tutumları belirtilmiştir. Araştırmada “enerji ihtiyaçlarını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamak ister misiniz?” sorusuna %77 oranında evet çıkması konaklama işletmeleri yöneticilerinin enerji ihtiyacını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamayı istediklerini göstermektedir. Evet cevabı veren işletme yöneticilerinden O3 kodu ile belirtilen konaklama işletmesi yöneticisi, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji ihtiyacını karşılamaya yönelik davranışlarını: “Binamızın dış alanı, cephe ve çatısı güneş panelleri ve rüzgar gülü için müsait olduğundan enerji danışmanlık firmaları ile görüşmelerimiz sürmektedir.” ifadeleriyle belirtmiştir. Bu işletmelerin, Ordu ve Giresun illerindeki yenilenebilir enerji kaynakları ve potansiyelleri ile ilgili enerji danışmanlık firmaları aracılığı ile bu alanda kendi enerji ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde yatırımlara yönlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Şekil 11: Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına Yönelik Fizibilite Çalışması Yapılma Durumları

Konaklama işletmesi yöneticilerine enerji kaynaklarına yönelik fizibilite çalışması yapıp yapmadıklarına yönelik davranışlarını belirlemek için soru yöneltilmiştir. Soruya % 59 hayır çıkması, konaklama işletmeleri yöneticilerinin yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili herhangi bir fizibilite çalışması yaptırmadıklarını göstermektedir. Bu durumda % 41 evet çıkması, bu alanda fizibilite çalışması yapıldığını göstermektedir (Şekil 11).

O4 kodu ile belirtilen konaklama işletmesi yöneticisi yapılan fizibilite çalışması ve yatırım çalışmasını şu ifadelerle: “Ordu ilinde yatırım yapmayı planladığımız aşamada çevre duyarlı konaklama tesisi olmayı hedefledik, bu hedefe ulaşmak üzere biokütle enerji yakıtı (Pelet; odun artığı ve ormansal artıkların işlenmek suretiyle yoğunluğunun artırılmasıyla enerji elde etmede kullanılan küçük parçacıklar) üreten Giresun Organize Sanayi bölgesindeki firma ile görüşerek anlaşma yaptık ve tesisimiz işletmeye girdiğinde biokütle enerji ile faaliyetine başladı. Ancak daha sonra Ordu iline doğalgaz gelmesiyle birlikte enerji giderini azaltmak üzere doğalgaz kullanmaya başladık ve tesisimiz 5 yıldızlı otel grubundan 4 yıldızlı otel grubuna düştü.” belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada Ordu ve Giresun İllerinde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin yenilenebilir enerji kaynakları hakkındaki tutum ve davranışlarına yönelik fikir haritası ortaya çıkarılmıştır. Ordu ilinde 13, Giresun illinde 9 olmak üzere 22 konaklama işletmesi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Konaklama işletmesi sayısı Ordu ilinde, Giresun iline göre daha fazla; konaklama işletmelerinin türleri her iki ilde şehir otelleri ve belediye işletme belgeli tesisler olduğu, yıldızlı

tesislerin, yıldızı olmayan işletmelere göre sayıca daha az olduğu, yıldızlı tesislerin ise ağırlıklı olarak 3 ve 4 yıldızlı oldukları belirlenmiştir. Görüşme, görüşülen kişilerin buldukları görevler dikkate alındığında üst düzey ve işletmeye yön verebilecek, söz sahibi kişiler ile gerçekleşmiştir. Ordu ve Giresun İllerinde faaliyet gösteren konaklama işletmelerindeki istihdam ağırlıklı olarak 50'nin altında, yatak kapasitelerinin 100'ün üzerinde ve yıllık ortalama doluluk oranının ise 50-70 aralığında olduğu, tesislerin ağırlıklı olarak 1000 m²- 5000 m² aralığında alanda kurulduğu belirlenmiştir. Araştırma da tesislerin aylık ortalama elektrik giderininin 10.000 TL-15.000 TL, ısınma amaçlı doğalgaz kaynaklı enerji kullanımının % 86 olduğu, bu işletmelerin hiç birinin yenilenebilir enerji kaynaklı enerji kullanmadığı, işletmenin enerji giderlerinin bütçeyi aşırı derecede etkilediği, % 63 oranı ile belirlenmiştir. Yenilenebilir enerji kaynakları hakkında çok az fikir sahibi olan yöneticilerin oranı %46 ile kayda değer bulunmuştur. İşletmenin enerji ihtiyacını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamayı düşünen yöneticilerin oranı % 77 ile dikkat çekici bulunmasına rağmen bu kaynaklara yönelik fizibilite çalışması yaptırmayan işletme sayısının % 59 ile dikkat çekici bulunmuştur.

Bulgularımızdan elde edilen sonuçlara bakıldığında; yerel otoriteler aracılığıyla konaklama işletmelerine yönelik yenilenebilir enerji kaynakları hakkında bilgilendirme ve farkındalık çalışmasının yapılabilir. Her iki ilde yenilenebilir enerji kaynaklarından firmaların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde enerji üretimini sağlayacak ve yatırımları kolaylaştıracak bir veri bankası oluşturulabilir. Her iki ilde biokütle enerji kaynağı olarak fındıkkabuğu üzerin de AR-GE çalışması teşvik edilebilir.

KAYNAKLAR

Anonim, (2018a).

<http://bolgesel.kalkinma.gov.tr/bolge-planlari/>. Erişim Tarihi: 25.07.2018

Anonim, (2018b).

http://www.enerji.gov.tr/File/Tabii%20Kaynaklar/Sayi_15.pdf. Erişim Tarihi: 25.07.2018

Anonim, (2018c).

<http://www.kultur.gov.tr/TR,96695/istatistikler.html>. Erişim Tarihi: 28.07.2018

Atabey, S. ve Gürdoğan, A. (2015). Doğu Karadeniz Eko-Turizm ve HES Potansiyelinin, Çevreye ve Yerel Halka Etkilerinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi, IJSES Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (2):59-61.

Engin, B., (2014). Türkiye Doğalgaz Arz Güvenliği ve Gelecek Projeksiyonu ile İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Enerji Enstitüsü, Enerji Bilim ve Teknolojisi Anabilim Dalı, İstanbul.

Ertaş, M., Kırlar Can, B., Yeşilyurt, H., ve Koçak, N. (2018). Konaklama İşletmelerinin Yeşil Yıldız Uygulamaları Kapsamında Çevre Duyarlılığının Değerlendirilmesi, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 15(1):102-119.

Gümüş, İ. ve Örgüv, C. (2018). Konaklama Sektöründe Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı ve Sürdürülebilirlik Açısından Turizme Olan Ekonomik Etkileri, Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(1):76-80.

Güneş, G., ve Aslan, E. (2015-14-15 Kasım), Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı ve Sürdürülebilir Turizme Olan Etkileri-Türkiye Örneği, Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi, Gümüşhane, 221-234 .

Karaman, (2015). Enerji İhtiyacının Karşılansında Doğalgaz ve Rüzgâr Kaynaklı Enerji Çevrim Santralleri; Yatırımlar Üzerine Stratejik Bir Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yenilenebilir Enerji Anabilim Dalı, Ordu.

- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemi (1. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Dağıtım.
- Koçel, T. (2015). İşletme Yöneticiliđi, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Genişletilmiş 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Topaloğlu, C. ve Gümüş, F. (2012). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Konaklama İşletmelerinde Kullanımı: Muğla İli'ndeki 4 ve 5 Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi, 13. Ulusal Turizm Kongresi, Antalya.
- Turhan, S. (2010). Turizm İşletmelerinde Yeşil Pazarlama Marmaris Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Tutar, H. (2015). İşletme Yönetimi, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Türkmenoğlu, H. (2016). Orta ve Doğu Karadeniz'deki KOBİ'lerde Yenilenebilir Enerji Eğilimi Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yenilenebilir Enerji Anabilim Dalı, Ordu